Հայաստանի Հանրապետության Ազգային
վիճակագրական ծառայություն

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ, ԵՐԿՐՈՒՄ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ

Պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքները

(ընդունված ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի 47-րդ նստաշրջանում՝ Ժնև, 15.04.1992թ . և ՄԱԿ-ի վիճակագրական հանձնաժողովի կողմից՝ 14.04.94թ)

- *1. Պատշաճություն, անկողմնակալություն և տեղեկատվությունից օգտվելու հավասար մատչելիություն*
- *2. Պրոֆեսիոնալ ստանդարտներ և էթիկա*
- *3. Հաշվետվություն և թափանցիկություն*
- *4. Սխալ օգտագործման կանխում*
- *5. Պաշտոնական վիճակագրության աղբյուրներ*
- *6. Գաղտնիություն*
- *7. Օրենսդրություն*
- *8. Ազգային մակարդակով համակարգում*
- *9. Միջազգային ստանդարտների օգտագործում*
- *10. Միջազգային համագործակցություն*

Եվրոպական վիճակագրության փորձառության օրենսգրքով սահմանված սկզբունքները

(ընդունված վիճակագրական ծրագրային կոմիտեի կողմից՝ 24.02.2005թ)

1. *Մասնագիտական անկախություն*
2. *Տվյալների հավաքագրման իրավասություն*
3. *Բավարար ռեսուրսներ*
4. *Որակի ապահովման պարտավորություն*
5. *Վիճակագրական գաղտնիություն*
6. *Անաչառություն և Օբյեկտիվություն*
7. *Մեթոդաբանության հիմնավորվածություն*
8. *Վիճակագրական գործընթացների հիմնավորվածություն*
9. *Ռեսպոնդենտների ծանրաբեռնվածության չափավորություն*
10. *Արդյունավետություն*
11. *Արդիականություն*
12. *Ճշգրտություն և Հուսալիություն*
13. *Յուրաժամանակություն և Ճշտապահություն*
14. *Փոխկապակցություն և Համադրելիություն*
15. *Մատչելիություն և Պարզություն*

«Եվրամիության և համագործակցության անդամ երկրների վիճակագրական մարմինների անկախության, ամբողջականության և հաշվետու լինելու մասին» հանձնաժողովի կոմունիկատը Եվրամիության Պառլամենտին և Խորհրդին, Բրյուսել, 25.05.2005

Պաշտոնական վիճակագրության դերը

• Կենտրոնացված պլանային տնտեսության պայմաններում	→	Պետության հաշվետար	→	Եվ՛ վիճակագրական, և՛ վարչական տեղեկատվության մատակարար
• Ազատական տնտեսակարգի պայմաններում	→	Տեղեկատվություն մատակարարող ողջ հասարակությանը	→	Միայն վիճակագրական տեղեկատվության մատակարար (վարչական տեղեկատվության օգտագործող)

Վիճակագրության արդիականության, որակի, ամբողջականության և օգտավետության փոխկախվածության բնութագիրը

Ժամանակ / Արդիականություն	Որակ	Ամբողջականություն	Օգտավետությունը (կիրառական նշանակությունը)
քիչ / *գերօպերատիվ*	*ցածր*	*թերի*	*զուտ միտումների մասով օպերատիվ վճիռների համար*
միջին / *միջին օպերատիվ*	*միջին*	*միջին*	*որոշումների համար*
երկար / *պակաս արդիական*	*բարձր*	*լիակատար*	*վերլուծությունների համար*

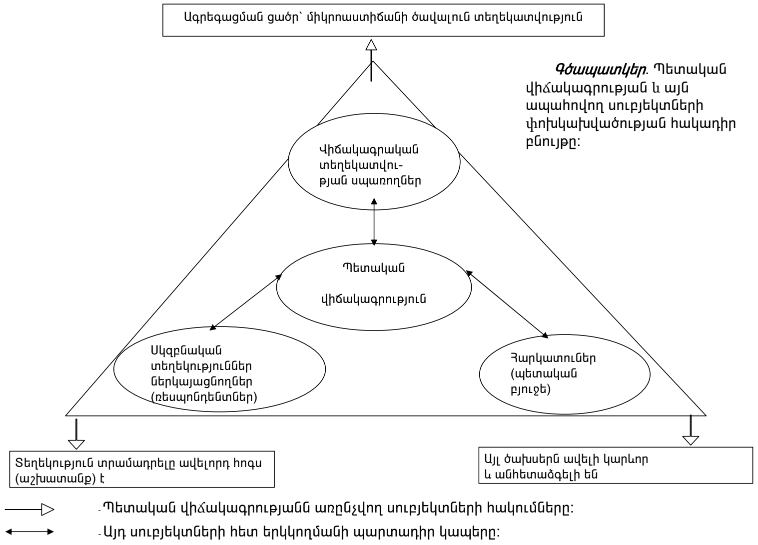

Գծապատկեր. Պետական վիճակագրության և այն ապահովող սուբյեկտների փոխկախվածության հակադիր բնույթը:

Հիմնական գործառույթները

- վիճակագրական տվյալների հավաքագրում, մշակում, ամփոփում, վերլուծություն և հրապարակում,
- համագործակցություն համապատասխան պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրման ոլորտում,
- վիճակագրական աշխատանքների մեթոդաբանության մշակում և կատարելագործում,
- տեղեկատվության և տվյալների հավաքագրման համակարգում` միջազգային ստանդարտների վրա հիմնված համընդհանուր դասակարգման և կոդավորման համակարգին համապատասխան,
- վիճակագրական հետազոտությունների կազմակերպում,
- մարդահամարների անցկացում 10 տարին մեկ,
- բիզնես - ռեգիստրի ստեղծում, վարում և արդիականացում,
- սպառողներին վիճակագրական տեղեկատվության տրամադրում,
- ամփոփ վիճակագրական տեղեկատվության թափանցիկության և մատչելիության ապահովում,
- համագործակցություն միջազգային կազմակերպությունների և ազգային վիճակագրական ծառայությունների հետ:

Իրավական հիմքերը

- «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքը` ընդունված 04.04.2000թ.
- «Մարդահամարի մասին» ՀՀ օրենքը` ընդունված 12.10.1999թ.
- Պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրեր
    - Պետական վիճակագրական աշխատանքների եռամյա ծրագիր /օրենք/
    - Պետական վիճակագրական աշխատանքների տարեկան ծրագիր

- Վիճակագրության պետական խորհրդի որոշումները և այլ ազգային ու վերազգային նորմատիվային ակտերը

Պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրի կազմման սկզբունքները

- առկա ռեսուրսների սահմանափակումները,
- վիճակագրական տեղեկություններ տրամադրողների վրա դրվող պարտականությունների ծավալը,
- ծախսերի արդյունավետությունը,
- համադրելիությունը միջազգային վիճակագրական չափանիշներին,
- երկարաժամկետ միջակայքում կայուն պարբերականությունը,
- տարեկան կտրվածքով պետական վիճակագրությանը հատկացվող ռեսուրսների հետ համաչափությունը,
- սպառողների պահանջարկի ուսումնասիրությունը:

(«Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդված)

Տեղեկատվական հոսքերը և դրանց մասնակիցները

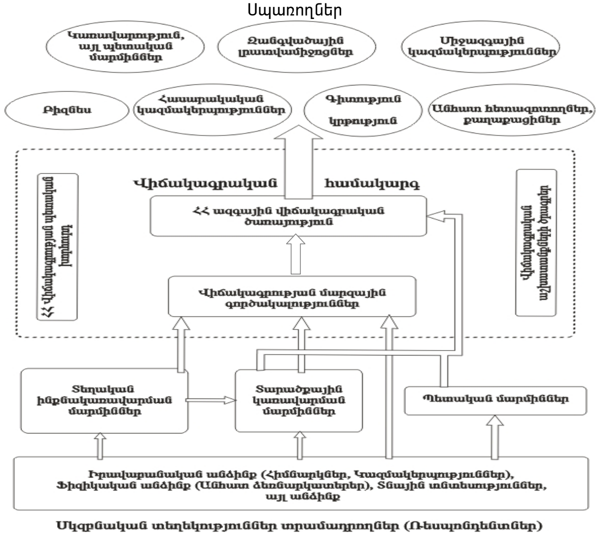

Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածք: Ցանցեր, Կայքեր և Աշխատանքային կայաններ

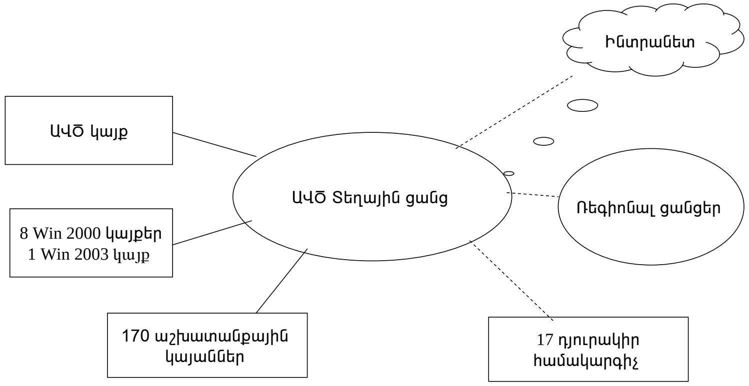

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածք

Ցանցեր, Կայքեր և Աշխատանքային կայաններ

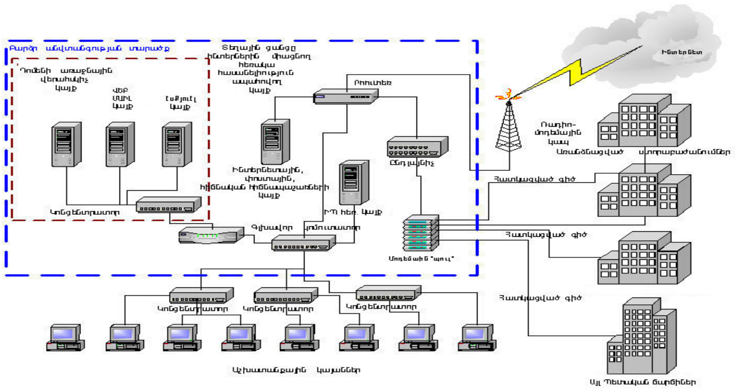

Վիճակագրական նպատակով տեղեկատվության հավաքագրման գործիքները

1. Համատարած հաշվառումների գործիք
   - *I. Մարդահամարներ*
   - *II. Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառումներ*
   - *III. Տնտեսական համատարած հաշվառումներ*
2. Պարբերական հաշվառումների գործիք
   - *I. Կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր*
   - *II. Պետական մարմիններ*
   - *III. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ*
3. Ընտրանքային հաշվառումների գործիք
   - *I. Ֆիզիկական անձինք (ներառյալ տնային տնտեսություններ)*
   - *II. Կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր*
   - *III. Պետական մարմիններ*
   - *IV. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ*

Վիճակագրական ռեսպոնդենտները` սկզբնական տեղեկատվություն ներկայացնողները

I. Ֆիզիկական անձինք (ներառյալ տնային տնտեսություններ)

II. Կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր

III. Պետական մարմիններ

IV. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ

Սկզբնական տեղեկատվություն ներկայացնողների` ռեսպոնդենտների, սկզբնական (ինքնուրույնաբար) հաշվառման համակարգեր

1. Ֆիզիկական անձինք
   - *1.1 քաղաքացիաիրավական հարաբերությունները բնութագրող պաշտոնական փաստաթղթեր*
   - *1.2 կամավոր և հայեցողական կարծիքներ, բանավոր պատասխաններ*
2. Կազմակերպություններ
   - *2.1 հաշվապահական հաշվառման փաստաթղթեր*
   - *2.2 հարկային հաշվառման փաստաթղթեր*
   - *2.3 մաքսային հաշվառման փաստաթղթեր*
   - *2.4 քվազիֆիսկալ ոլորտի հանրային ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների ռեգիստրներ*
   - *2.5 գործառնական մոնիթորինգի, գործավարական, կազմակերպական և այլ փաստաթղթեր*

Սկզբնական տեղեկատվություն ներկայացնողների` ռեսպոնդենտների, սկզբնական (ինքնուրույնաբար) հաշվառման համակարգեր

3. Պետական մարմիններ
   - *3.1 պետական լիազորությունների շրջանակում ձևավորված վարչական ռեգիստրներ*
   - *3.2 գործառնական մոնիթորինգի, գործավարական, կազմակերպական և այլ փաստաթղթեր*
4. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ
   - *4.1 տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների շրջանակում ձևավորված վարչական ռեգիստրներ*
   - *4.2 գործառնական մոնիթորինգի, գործավարական, կազմակերպական և այլ փաստաթղթեր*

Կապը վարչական ռեգիստրների հետ

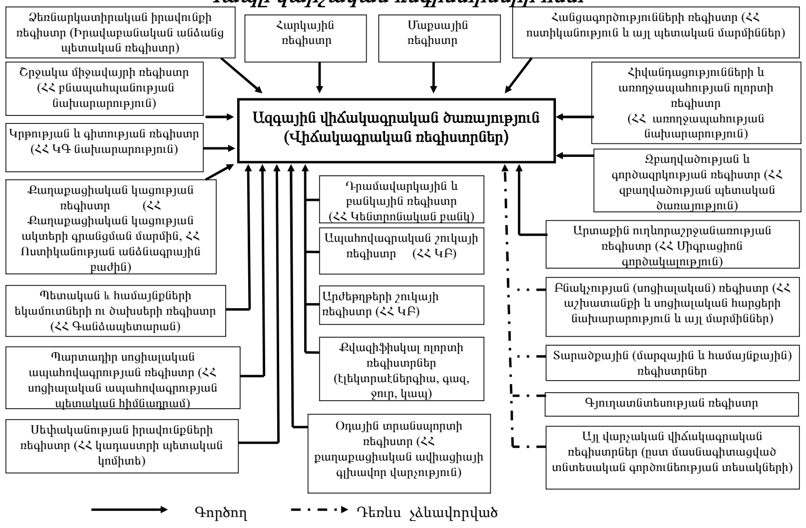

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՌԵԳԻՍՏՐՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

- Պաշտոնական վիճակագրությունը, որպես վիճակագրական տեղեկատվություն մատակարարող, իրավասու է օգտագործել և ձևափոխել վարչական ռեգիստրներից ստացված տեղեկատվությունը՝ վիճակագրական սահմանումներին և դասակարգիչներին դրանց համապատասխանությունն ու համադրելիությունը ապահովելու նպատակով:

- Այդ եղանակով ստացված տվյալները չեն փոխանցվում սկզբնական տեղեկատվությունը տնօրինողին (վարչական ռեգիստրին) կամ տրամադրվում երրորդ անձանց վարչական նպատակներով օգտագործելու համար:

Աղբյուրը՝ *ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների մեկնաբանությունը, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողով, ՀԲ, 2003*

Վարչական ռեգիստրների ձևավորման և օգտագործման հետ կապված հիմնախնդիրներ

- Սպառողները պետք է ընկալեն վիճակագրական տեղեկատվություն մատուցողներին, մասնավորապես՝ ազգային վիճակագրական ծառայություններին, որպես որոշակի քաղաքականության կողմնորոշված պետական ինստիտուտներից արմատապես տարբերվող կազմակերպություններ,
- վարչական և վիճակագրական նպատակների և դրանց միջև կապերի բովանդակության հստակ սահմանում,
- վարչական և նմանօրինակ շահերի միջև առկա բախումներում պաշտոնական վիճակագրությանը չներքաշելու երաշխիքների ապահովում,

Աղբյուրը՝ *ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների մեկնաբանությունը, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողով, ՀԲ, 2003*

Վարչական ռեգիստրների ձևավորման և օգտագործման հետ կապված հիմնախնդիրներ

- վիճակագրական և վարչական տեղեկատվության և դրանք կազմող սուբյեկտների հստակ օրենսդրական սահմանազատում,
- երկրում ամբողջական վարչական տեղեկատվական համակարգի ձևավորում,
- վիճակագրական նպատակներով վարչական տեղեկատվության անարգել օգտագործման ապահովում,
- արդի տեղեկատվական և կոմունիկացիոն տեխնոլոգիաների հիման վրա վարչական տեղեկատվության ոլորտի ընդլայնման խթանում,
- վարչական տեղեկատվության որակի բարելավում և մեթոդաբանության զարգացում,
- վիճակագրական նպատակներով վարչական աղբյուրների օգտագործման վիճակագրական մեթոդաբանության զարգացում և կատարելագործում:

Աղբյուրը՝ *ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների մեկնաբանությունը, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողով, ՀԲ, 2003*

Վերոնշյալ խնդիրների լուծմանը նպաստող գործոններ կարող են հանդիսանալ.

- երկրում ընդհանուր հաշվապահական և վիճակագրական մշակույթը,
- երկրի վճարահաշվարկային համակարգի ամբողջականությունը,
- երկրի կառավարման համակարգում վերափոխումների ավարտունությունը,
- երկրի վճարահաշվարկային համակարգում միջազգային ստանդարտների և դասակարգումների օգտագործման աստիճանն ու մասշտաբայնությունը,
- ինչպես ազգային, այնպես էլ միջազգային մակարդակով կիրառվող մեթոդաբանության համապիտանիությունը, հասանելիությունը և համադրելիությունը,
- պետական գրանցման, լիցենզավորման, թույլտվության և այլ ընթացակարգերի բարդության (պարզության) աստիճանը և գործիքները,
- տեղական ինքնակառավարման ինքնակարգավորման աստիճանը:

Աղբյուրը՝ *ՀԲ, Ֆրանսիայի վիճակագրական ծառայություն (INSEE),2003*